

WOORDENSCHAT - ONDERBOUW

Met woorden aan de gang

Praktische handvatten voor het taalles- en rekenonderwijs zoals deze Kwaliteitskaart zijn te vinden op www.taalpilots.nl en www.rekenpilots.nl.

De rubriek 'implementatiekoffer' bevat alle informatie en handreikingen die in het kader van de Kwaliteitsagenda Primair Onderwijs worden ontwikkeld om het onderwijs in de basisvaardigheden te verbeteren.

ONDERBOUW - Woordenschat

Met woorden aan de gang . . . in de regelmaat van alledag!

Ideeën voor woordspelletjes in de onderbouw

Om woordenschatontwikkeling te bevorderen, is het belangrijk dat de nieuwsgierigheid van kinderen naar woorden wordt gestimuleerd. Een van de manieren om dit te doen is door op een speelse manier dagelijks met woorden bezig te zijn. Op deze kwaliteitskaart is een reeks spelletjes en activiteiten uit de praktijk verzameld waarbij leerlingen met woorden aan de gang gaan.

Deze speelse activiteiten dragen ertoe bij dat de groep een plek wordt waar kinderen veel met woorden bezig zijn, nieuwsgierig worden naar woorden en worden uitgedaagd nieuwe woorden te leren.

Woordenschatontwikkeling vraagt een aanpak langs meerdere wegen. Alleen met woordspelletjes bezig zijn is niet genoeg. Leerkrachten leren kinderen ook expliciet woorden aan en leren kinderen hoe ze zelf de betekenis van woorden kunnen achterhalen wanneer ze teksten lezen of ernaar luisteren. Aandachtspunten hiervoor zijn op andere kwaliteitskaarten uitgewerkt.

1.	Waar of niet waar? Plaatje laten zien en benoemen: dit is een ... (is dit waar of is dit niet waar).
2.	Zelf een verhaaltje maken Kies een aantal plaatjes en maak er een verhaaltje bij.
3.	Woorden doorfluisteren Woord of zin doorfluisteren. Een variant is dat alle leerlingen na het doorfluisteren een tekeningetje van het woord maken. Heeft iedereen hetzelfde getekend?
4.	Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet. Het bekende spelletje waarbij je alleen de kleur noemt van het voorwerp of een plaatje van de woordmuur dat je in gedachten hebt genomen. Kinderen moeten raden wat het is. (<i>Ik zie ik zie wat jij niet ziet, wat zie je dan, een grote grote walvis, welke kleur...?</i>)
5.	Associëren Waar denk je aan bij het woord ...? Bij een woord heel snel associaties geven.
6.	Wat hoort bij elkaar? Maak een set van woordkaartjes en plaatjes. Welk plaatje en woordkaartje horen bij elkaar?
7.	Woordenmemory De leerkracht maakt een set kaartjes. Op de helft van de kaartjes worden woorden geschreven. Op de andere helft van de kaartjes wordt een plaatje van de woorden geplakt (makkelijker variant) of wordt een definitie van het woord geschreven. Tijdens het spel liggen de kaartjes met de achterkant naar boven. De leerlingen draaien om de beurt twee kaartjes om en zoeken naar kaartjes die bij elkaar horen. Wie de meeste heeft, heeft gewonnen. (Dit is een spel voor kleine groepen van 2-5 leerlingen.)
8.	Het woord in een zin Zinnetjes maken met een bepaald woord. Wie maakt de langste zin met het woord? Wie maakt een zin waaruit duidelijk wordt wat het woord betekent?
9.	Pictionary, woorden tekenen Tekenen een woord, de anderen raden wat het is.
10.	Woord raden door vragen stellen Eén van de leerlingen neemt een woord in gedachte, de andere leerlingen stellen vragen, die alleen met 'ja' en 'nee' mogen worden beantwoord. Door het stellen van vragen probeert de groep erachter te komen om welk woord het gaat.
11.	Wat ligt er onder deze doek? Onder een doek liggen voorwerpen of woordkaartjes die op de woordmuur staan. Kinderen stellen vragen om er achter te komen wat het is, of de leerkracht geeft zelf hints (kleuters). In tweetallen kan dit ook met kaartjes op elkaars rug plakken met daarop een woord van de woordmuur, bevraag elkaar en probeer te raden welk kaartje er op je rug zit.

12.	Wat is er weg? Onder een doek liggen voorwerpen of woordkaartjes die op de woordmuur staan. De leerkracht haalt 1 voorwerp/kaartje weg. De kinderen noemen de naam van het voorwerp dat weg is of (moeilijker) geven een omschrijving van de betekenis van het woord.
13.	Nuttige voorwerpen Leerlingen 'het nuttigste voorwerp dat thuis wordt gebruikt' mee laten nemen naar school en laten vertellen wat het is en waarop dit voorwerp is gekozen.
14.	Samen het woord van de dag kiezen
15.	Hoor je het woord in het verhaal? Een verhaal voorlezen en telkens de kinderen de vinger omhoog laten steken, of een gebaar laten maken als een bepaald woord wordt genoemd.
16.	Gedichtje maken met enkele nieuw geleerde woorden.
17.	Een voeldoos Een doos met voorwerpen. Leerlingen voelen de voorwerpen in de doos zonder ze te zien en beschrijven wat ze voelen. Ze raden zelf om welk voorwerp het gaat of andere leerlingen mogen raden.
18.	Wat is het, wat kan je er mee doen? Een voorwerp op de 'verteltafel' leggen en de leerlingen uitnodigen om erover te vertellen.
19.	Welke kaartjes horen bij elkaar? Maak setjes kaartjes: het woord en een plaatje van het woord, of het woord en een definitie van het woord. Deel de kaartjes uit: iedere leerling krijgt 1 kaartje. Leerlingen die kaartjes hebben die bij elkaar horen moeten elkaar opzoeken. Voor deze activiteit kunnen de kaartjes van het woordenmemory gebruikt worden.
20.	Woordencollage Een collage maken, met woorden en afbeeldingen gericht op een bepaald onderwerp of thema.
21.	Flitsen Maak een set met kaartjes waarop plaatjes van woorden: de kaartjes snel laten zien en dan wegdraaien. Welk woord heb je gezien?
22.	Plaatje van een woord bedekken Het is de bedoeling dat kinderen het plaatje zo snel mogelijk herkennen. Plaatje heel langzaam tevoorschijn laten komen: wie ziet het eerst wat het is?
23.	Ik ga op vakantie en ik neem mee... Herhalen van de woorden van de voorgangers en zelf een nieuw woord toevoegen.
24.	Wat is het verschil? De leerkracht noemt twee voorwerpen die op elkaar lijken en vraagt aan de leerlingen: 'Wat is het verschil tussen ...?'. Bijvoorbeeld: 'Wat is het verschil tussen een glas en een kopje?'

25.	Woordspin Op een groot vel papier, dat aan de muur gehangen wordt, wordt een aantal woorden dat bij elkaar hoort geschreven. De leerkracht kan er zo nu en dan aan refereren.
26.	Waslijn Een aantal te leren woorden wordt duidelijk op kaarten geschreven. Op de achterkant staat de betekenis of is een plaatje geplakt. De kaarten worden met knijpers aan een waslijn in de klas gehangen.
27.	Vragenspel De leerkracht vraagt bij een woord aan de leerling: 'Wat kan je doen met ...?'.
28.	Rijmen De leerlingen moeten zoveel mogelijk rijmwoorden maken met een door de leerkracht gegeven woord.
29.	Zing een liedje met de doelwoorden Op elk simpel bekend kindermelodietje kun je een nieuwe tekst maken met de woorden. Bijvoorbeeld: ik zag twee ... etc.
30.	TPR: Total physical response De leerkracht geeft opdrachtjes en de kinderen voeren dit uit. Geef kleine opdrachtjes als: loop snel naar de ..., raak allemaal een ... aan, pak het plaatje van de ... en leg hem naast het plaatje van de

Colofon

De Kwaliteitskaarten Woordenschat *Met woorden aan de gang onderbouw* (november 2009), samengesteld door Dirkje van der Nulft, Marianne Verhallen en Joop Stoeldraijer, is een uitgave van Projectbureau Kwaliteit. Het Projectbureau Kwaliteit draagt zorg voor de uitvoering van de Kwaliteitsagenda PO Scholen voor morgen. Dit gebeurt onder verantwoordelijkheid van de PO Raad.